

Inhoud

Gambia en Senegal

- ▶ Ontspan op prachtige stranden langs de Atlantische kust
- ▶ Ga naar Afrikaans worstelen, de nationale sport van Senegambia
- ▶ Bezoek kleurrijke stammen als de Jola en de Bassari
- ▶ Bewonder de fascinerende wetlands in de Siné Saloum
- ▶ Ga vogels kijken in Parc National du Djoudj
- ▶ Ervaar het moderne Afrikaanse stadsleven in Dakar

7	Kaarten en plattegronden	5	91 De toeristenkust van Gambia
11	Woord vooraf	95	Bakau
1	13 Senegambia: een kennismaking	98	Fajara
14	Ligging	99	Kotu
14	Landschap	101	Kololi
16	Klimaat	103	Tips en adressen
18	Flora en fauna	6	107 Serekunda: de grootste stad van Gambia
25	Politiek en samenleving	108	De stad Serekunda
30	Economie	110	Ten zuiden van Serekunda
36	Bevolking	114	Ten zuidwesten van Serekunda
40	Religie	121	Tips en adressen
46	Eten en drinken	7	123 De zuidoever van de Gambiarivier
2	53 Geschiedenis	125	Brikama
54	Volksverhuizingen	127	Van Brikama naar Soma
55	Europese overheersing	130	Van Soma naar Janjanbureh
59	Teloorgang van de inheemse staten	133	Janjanbureh (vroeger Georgetown)
61	Onafhankelijkheid	136	van Janjanbureh naar Basse Santa Su
3	65 Kunst en cultuur	139	Tips en adressen
66	Muziek	8	141 De noordoever van de Gambiarivier
68	Dans	142	Barra en omgeving
70	Literatuur	144	Van Barra naar Farafenni
71	Beeldende kunst	151	Van Farafenni naar Janjanbureh
73	Bouwkunst	155	Tips en adressen
4	75 Banjul: hoofdstad van Gambia		
78	Westkant		
85	Centrum		
86	Oostkant		
88	Zuidkant		
89	Tips en adressen		

Woord vooraf

Bij de uiterste westpunt van Afrika ligt een merkwaardig staatkundig bezit: *The Gambia*. Gambia dankt zijn bestaan aan het kolonialisme van de vorige eeuwen. De Britten wilden controle hebben over de Gambiarivier en het land aan weerszijden ervan, terwijl de Fransen het veel grotere Senegal, dat geheel om Gambia heen ligt, aan hun bezit toevoegden. Toen Winston Churchill in de Tweede Wereldoorlog over de twee landen vloog en de kaart bestudeerde, verzuchtte hij: ‘Als dit kolonialisme is, ben ik er tegen.’

Gambia mag zich in een warme belangstelling van toeristen uit Nederland en België verheugen. Het land heeft geen monumentale bouwwerken of een gevarieerd landschap, maar biedt wel mooie stranden en een vriendelijke bevolking. Dit toeristische kapitaal heeft men ondergebracht in één samenvattende slogan: ‘*The Smiling Coast*’. De Gambianen heten westerlingen over het algemeen van harte welkom, want ze weten dat hun land sterk van het toerisme profiteert.

Senegal is wellicht nog interessanter dan Gambia. Er liggen uitgestrekte zandstranden langs de oceaan, de stad St-Louis en Île de Gorée staan op de monumentenlijst van de UNESCO, en in het zuidoosten ligt het interessantste wildpark van West-Afrika. En dan is er ook nog de miljoenenstad Dakar, voor wie geïnteresseerd is in het moderne grotestadsleven van Afrika. De Senegalezen hechten veel belang aan *teranga* – een typisch Senegalese term, oorspronkelijk uit het Wollof, die staat voor gastvrijheid, kameraadschap, vriendelijkheid en tolerantie.

Guido Derksen

Geschiedenis

Ooit was het westen van Afrika veel groener dan het nu is. Er waren uitgestrekte bosgebieden en groene graslanden, waar het wild in grote aantallen voorkwam. Neolithische jagers leefden er van de jacht op groot wild, zoals antilopen, gazellen en buffels. Rotstekeningen in woestijngrotten getuigen hier nog van. Die tekeningen geven als enige een klein beetje inzicht in de vroege geschiedenis van het Senegambia-gebied. Voor de rest is de historie van de regio tot ver in het eerste millennium in nevelen gehuld. Pas met het kolonialisme is een deel ervan bekend – opgetekend door de ogen van de witte kolonisten.

< Kleurrijke Afrikaanse schilderijen zijn op heel wat plekken te bewonderen, zoals hier in Kachikally.

Over de herkomst van de mysterieuze stencirkels bij Wassu is nog veel onduidelijk.

VOLKSVERHUIZINGEN

Van de periode tussen de 5de en de 10de eeuw n.Chr. staat in ieder geval vast dat er tal van volksverhuizingen plaatsvonden, net als in Europa destijds het geval was. Er ontstonden verschillende grotere en kleinere staatjes naast elkaar in de Senegambia-regio, en er waren ook gebieden waar de dorpen onder geen enkele grotere staatkundige eenheid vielen.

Ergens rond de 7de à 8ste eeuw moet in een gebied direct ten noorden van de Gambiarivier wel een behoorlijk ontwikkeld rijk hebben gelegen, gezien de megalithische stenenkringen die hier op verschillende locaties zijn gevonden. Vanaf het midden van de 7de eeuw begon de Arabische verovering van Noord-Afrika. Berbers uit het noorden werden naar het zuiden gedreven, waar de Wollof op hun beurt gedwongen werden verder naar het zuiden af te zakken. Ook onder de Serer en Mandinka ontstond een vergelijkbare trek naar zuidelijker gebieden.

Aan het einde van het millennium ontstonden aan het einde van de karavaanroutes door de Sahara twee grotere rijken, het Tekroun-rijk in de bocht van de Senegalrivier en het oude Ghana meer naar het oosten, op de grens van het tegenwoordige Mali en Senegal. Stammen als de Fula, Tukolor, Wollof en Serer dreven hier handel met Berbers en Arabieren. Met de karavanen uit het noorden kwam ook de islam mee. Berbervorsten bekeerden in deze tijd vooral de nomadische Fula en Tukolor. Het Tekroun-rijk werd zo het eerste islamitische rijk ten zuiden van de Sahara. Het oude Ghana, voornamelijk bewoond door Serahuli, werd in de 11de eeuw verwoest door Arabieren.

Nieuwe rijken

In de eeuwen erna ontstonden weer nieuwe rijken. Naar het oosten kwam het legendarische Mali-rijk op, welvarend geworden door de trans-Sahara-handel. Vanuit de vazalstaat Kangaba migreerden Mandinka naar het westen, op zoek naar betere landbouwgronden. Ze streken neer in zuidelijk Senegal, delen van het huidige Gambia en Guinee-Bissau. In het midden van de 13de eeuw volgde een nog grotere migratie van Mandinka uit het Mali-rijk. Generaal Tiramang trok als een soort Djengis Khan met zo'n 75.000 volgers naar het westen en veroverde daar grote gebieden. In het zuidoosten van het huidige Senegal en het noorden van Guinee werd het Kaabu-rijk gevestigd (ook wel Gabou genoemd), dat het tot in de 19de eeuw zou volhouden. In het gebied aan weerszijden van de Gambiarivier ontstonden dertien kleine staatjes. Het waren deels door Mandinka beheerste vazalgebieden van Kaabu. De woudengebieden in het zuidwesten van Gambia en het westen van de huidige Casamance bleven Jola-gebied, waar nauwelijks staatsvorming plaatsvond. De Jola hadden een soort basisdemocratie die grotendeels rond extended family's en dorpen was opgebouwd.

Meer naar het noorden ontstond in de 14de eeuw uit westelijke delen van het Mali-imperium en enkele kleinere staatjes het grote Wollof-rijk Diolof. Eerder, in de Siné-Saloum-delta, hadden de Serer de rijkjes Siné en Saloum gevestigd. Gedurende enkele perioden zijn ze geassocieerd geweest met Diolof, maar meestal waren ze onafhankelijk. Helemaal in het noorden veroverden Fula-stammen het Tekroun-rijk en maakten er de streng islamitische staat Futa Toro van. Eromheen werden flinke gebieden veroverd en geïslamiseerd. Na een kleine eeuw viel dit rijk weer uiteen en kregen de Moorse Berbers meer invloed in het stroomgebied van de Senegalrivier. In het midden van de 16de eeuw viel het grote Wollof-rijk uiteen in vijf afzonderlijke Wollof-staten, die een soort confederatie vormden. Het waren de kuststaten Walo, Kayor en Baol, Dimar in het noordelijke binnenland en Jolof, eveneens in het binnenland. De laatste staat was de eigenlijke voortzetting van Diolof en had doorgaans de voortrekkersrol in de confederatie. Tot ver in de 19de eeuw bleven de Wollof-staten bestaan, hoewel hun samenwerkingsverband onder invloed van uiteenlopende belangen vanaf de 17de eeuw verdween en er regelmatig oorlogen uitbraken. In de verschillende staten vormden stammen als de Fula, Mandinka en Serer etnische minderheidsgroepen.

EUROPESE OVERHEERSING

In de 15de eeuw verschenen nieuwe spelers op het West-Afrikaanse toneel. Vanaf het Iberisch schiereiland zeilden de Portugezen naar het zuiden, om aan de westkust van Afrika een levendige handel in goud en Arabische gom te beginnen. In 1445 nam de Portugees Dinis Dias een eiland bij de huidige

Banjul: hoofdstad van Gambia

Banjul, de hoofdstad van Gambia, is geen Dakar, Accra of Abidjan. De bescheiden plaats heeft meer weg van een gezapig Afrikaans provinciestedje en telt naar schatting 45.000 inwoners. Overdag zijn het er meer, als ambtenaren en kooplieden van buiten met bus taxi's worden aangevoerd. Tegen de avond spoeden de meesten van hen zich weer terug naar hun compounds in Bakau, Serekunda en Brikama.

Voor de toerist is een bezoek aan Banjul de moeite waard, omdat er nog wat koloniale geur op te snuiven is en omdat er daarnaast een beeld te krijgen is van het alledaagse Afrikaanse stadsleven. Aan bezienswaardigheden zijn er het enige volwaardige museum van Gambia, een aantal gebouwen van voor de onafhankelijkheid, een levendige markt, een malle stadspoort en een grote moskee.

< Banjul Arch, de triomfboog die voormalig president Jammeh liet bouwen om zijn staatsgreep te vieren.

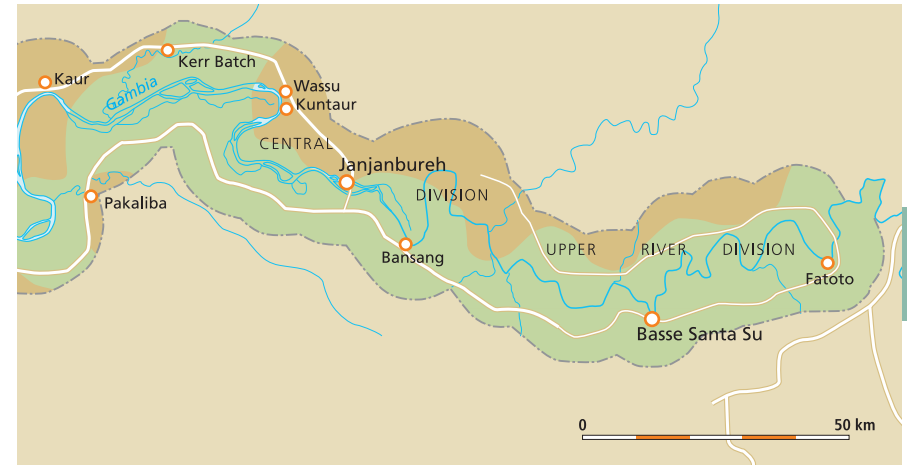
Gambia

Geschiedenis

Hoewel Banjul strategisch aan de monding van de Gambiarivier ligt, behoorde de plaats niet tot de eerste nederzettingen die de koloniale grootmachten in de vorige eeuwen stichtten. De Portugezen, Fransen en Britten zochten het verder stroomopwaarts. Zo had Engeland in de 18de eeuw slavenhandelsposten in Juffure en op James Island, midden in de rivier.

Nadat de Engelsen hun koloniale bezittingen in Amerika waren kwijtgeraakt, verloor de slavenhandel zijn betekenis voor het Britse rijk. De Engelsen schaften de slavenhandel daarom in 1807 af. Vanaf dat jaar begon Engeland schepen op te brengen van mogendheden die wel doorgingen met de handel in mensen. James Island bleek al snel te klein om de slavenhandel effectief te kunnen bestrijden, zodat er gezocht werd naar een geschikte locatie voor een nieuw steunpunt. In 1816 lukte het de Engelse kapitein Alexander Grant, begeleid door 75 manschappen van het toen Britse fort op Gorée (bij Dakar), het mangrove-eiland Banjul van een lokale Kombovorst te kopen. Het stuk land lag gunstig in de monding van de rivier en had in de luwte bovendien een goede natuurlijke haven. Probleem was wel dat het nogal laag lag, maar dit ongemak werd voor lief genomen. Na de koop begonnen de Engelsen met de bouw van een garnizoensplaats. Het eiland werd omgedoopt in St-Mary's Island. De kleine nederzetting die rond het fort ontstond, kreeg de naam Bathurst, naar de toenmalige Britse minister van Koloniën.

De eerste tijd bleef het een kleine plaats, hoofdzakelijk bewoond door missionarissen van verschillende signatuur, handelaren, militairen en ambtenaren. Pas nadat er bevrijde tot slaaf gemaakten waren gekomen uit het overbevolkte Freetown, Sierra Leone, groeide Bathurst uit tot een vol-

waardige plaats. In 1818 bedroeg het bevolkingsaantal 700 en werd het de hoofdstad van kroonkolonie The Gambia. In 1826 woonden er al zo'n 1800 mensen in de stad.

Ondanks deze groei bleef Bathurst tot de Tweede Wereldoorlog een door overstromingen, malaria en andere tropische ziekten geteisterde, ongezonde en ellendige plek. Talloze Britse bestuursambtenaren en andere Europeanen hebben er vroegtijdig hun laatste adem uitgeblazen. Pas nadat er in 1949 een dijk aan de zuidzijde werd gebouwd (Bund Road), verbeterde de situatie. In 1973 kreeg Bathurst weer de oorspronkelijke naam van het eiland: Banjul.

De afgelopen decennia hebben er verschillende modernisering in de hoofdstad plaatsgevonden, waarvan de aanleg van een elektriciteitsnet een van de voornaamste was. Toch kun je Banjul geen moderne hoofdstad noemen. Buiten de doorgaande wegen en het centrum zijn veel zijstraatjes nog onverhard, wat betekent dat ze in de droge tijd nogal stoffig en zanderig kunnen zijn. In de regentijd veranderen ze in onaangename modderpoelen, wat het leven er voor de minder gefortuneerde inwoners in de golfplaten compounds niet makkelijker op maakt.

Ligging

Banjul maakt deel uit van het Kombo–St-Mary-distric (tegenwoordig officieel Greater Banjul geheten), een gebied dat de kuststreek en een stuk binnenland ten zuiden van de Gambiarivier omvat. St-Mary's Island is het eiland waarop Banjul ligt, de rest van het district wordt Kombo genoemd. St-Mary's wordt omringd door de Atlantische Oceaan, de monding van de

Het Balafon Beach Resort.

palmen en casuarinabomen erlangs en is kunstmatig verbreed nadat een storm een paar jaar geleden een groot deel van het zand had weggeslagen. Het strand biedt fijn zand, verkopers van snuisterijen, vrouwen die je tegen betaling een Afrikaanse haardracht aanmeten, langssjokkende zeboes, fruitsapstalletjes en warm zwemwater. Bij de grote hotels zijn bewaakte stukken strand en worden de zwemcondities in de gaten gehouden. Ga niet zwemmen als de rode vlag is gehesen, want de Atlantische Oceaan kan behoorlijk tekeergaan en heeft soms gevaarlijke onderstromen.

Bij de hotels van Kotu kun je ter afwisseling van het strandvertier een kleine natuurwandelroute volgen waarop je soms apen tegenkomt. Achter de hotels langs loopt **Kotu Stream** naar de zee, een ideaal gebied voor vogelliefhebbers die hun hobby willen uitoefenen.

Tussen Kotu en de toeristenclave bij Kololi is een paar jaar geleden een groepje fraaie nieuwe hotels verrezen die tot de beste in Gambia behoren. Grootste blikvangers zijn het African Princess Beach Hotel, het Balafon Beach Resort en het ernaast geleden Djembe Beach Resort. Na enkele honderden meters kondigen beachbars het naderen van Kololi aan. Hier ligt een grote concentratie aan hotels, restaurants en andere nuttige voorzieningen bij elkaar gegroepeerd, ideaal voor een onbezorgde zonzvakantie. Bij de hotels en bij de kleinere touroperators in de straten tussen de diverse voorzieningen kun je verder ook uitstapjes boeken naar de bezienswaardigheden elders in het land. Je kunt er ook taxi's charteren of een bus taxi nemen, waarna je vanaf Serekunda zelf je trips kunt regelen.

Langs de toeristenkust bevinden zich leuke restaurants en andere uitgaansgelegenheden.

KOLOLI

Het **strand** bij Kololi is even aangenaam als dat bij Kotu, hoewel het door afslag wel wat smaller is. Je treft er dezelfde soort voorzieningen aan. Vanwege de grote hoeveelheid hotels, restaurants en wat dies meer zij wordt het stuk kust bij Kololi ook wel **The Strip** genoemd, om er nog wat meer cachet aan te geven. Net ten oosten ervan zijn langs Seaview Boulevard de laatste jaren allerlei restaurants, bars en onderkomens geopend, zodat dit een nieuw levendig stukje toeristenkust is geworden. Aan het einde bij zee bevinden zich het Djembe Beach Resort en de populaire beachbar Poco Loco. Landinwaarts, aan de overzijde van Bertil Harding Highway op 100 m van Seaview Boulevard, is het halfronde **The Village** het mooiste winkelcomplex van het land. Je treft er een uitstekend gesorteerde supermarkt, frisse winkeltjes en enkele goede restaurants aan.

Bijilo Forest Park

Aan het einde van het hotelgebied van Kololi is het erg aangenaam wandelen in het Bijilo Forest Park, begin jaren 90 ingesteld en onderhouden met Duitse ontwikkelingshulp. Het niet al te grote natuurgebied (ruim 50 ha) biedt een behoorlijke variatie aan kust- en andere vegetatie. Het spreekt voor zich dat er heel wat vogelsoorten te ontdekken zijn, en er zwerven ook troepen fluweelapen (*green velvets*), franjeapen (*red colobus*) en huzaarapen (*patas monkeys*) rond. Er zijn eveneens talrijke eekhoorns te zien. Het park herbergt verder een van de laatste natuurlijke populaties van de *borassus aethiopicum* (de 'rhunpalm'), een grote palm met waaivormige

DE STAD SEREKUNDA

Op toeristisch gebied zijn Serekunda en omgeving goed bedeed. Bijna een verplichting is een wandeling over de markt van Serekunda, maar ook bezoeken aan de schilderachtige Lamin Lodge in het krekengebied en aan het Abuko National Park behoren vaste prik te zijn tijdens een vakantie in Gambia.

Wie de ongerepte kust onder het Kombo–St-Mary-gebied wil verkennen, kan dat doen door vanuit Serekunda over Sukuta naar Brufut te gaan en van daaruit verder de kust te volgen. Je kunt ook vanuit het hotelgebied aan de kust via Kerr Sering en Bijilo naar Brufut gaan, eventueel met een 4WD over het strand. Plaatsen van belang na Brufut zijn Tanji, Gunjur en Kartong, niet ver van de grensrivier met Senegal.

Levendig en druk

Serekunda, ook wel Serrekunda of Serakunda genoemd, ligt zo'n 10 km van Banjul af, net onder Bakau en de aangrenzende woongebieden. De naam betekent 'Nederzetting van de Serer', hoewel er tegenwoordig vooral Wollof wonen. De stad steekt wat inwonertal betreft met kop en schouders boven de andere Gambiaanse steden uit. Betrouwbare statistieken zijn er niet, maar de schattingen over het inwonertal lopen uiteen van 300.000 tot 400.000 inwoners, afhankelijk van de vraag of je de kustplaatsen Bakau, Fajara, Kotu en Kololi als voorsteden van Serekunda beschouwt. Hoe het ook zij, Serekunda trekt nog dagelijks immigranten van het verdrogende platteland en ook vanuit andere landen in de regio. Vooral jonge mensen komen af op de bedrijvigheid in en rond het marktgebied en in de industriewijk Kanifing, aan de noordrand van de stad naast de vierbaansweg naar Banjul. In Kanifing is vooral lichte industrie te vinden, zoals kleine verpakings- en emballagefabriekjes. Ook het nationale bier Julbrew en, in licentie, Guinness Beer worden hier gebrouwen.

De levendige en drukke plaats is exemplarisch voor het moderne urbane leven in West-Afrika. Serekunda heeft dan ook als bijnaam 'De stad die nooit slaapt'. En inderdaad, 's nachts zie je nog tal van mensen in hun werkplaatsjes aan het werk, merkwaardig genoeg vaak onder groen, rood of blauw gekleurde tl-lampen. Op straat hangen her en der ook andere nachtbrakers rond, hopen op een betaald klusje.

De snelle groei van Serekunda heeft in stedenbouwkundig opzicht nogal ongeorganiseerd plaatsgevonden. Een duidelijke structuur ontbreekt en markante bouwwerken zijn er niet, of het zou de enorme, met Pakistaans geld gefinancierde en enigszins in mogolstijl gebouwde moskee aan de oostrand van de stad moeten zijn (let op de groenwitte minaretten). Bij deze moskee bevindt zich tevens een privékliniek, eveneens met Pakistaans geld opgezet. Verder is er geen hoogbouw van betekenis in Serekunda. Wat er aan grotere

Vooral jonge mensen voelen zich aangetrokken tot de bedrijvigheid.

bouwwerken staat, is functioneel, snel en goedkoop in elkaar gezet. Eromheen bevinden zich de bekende, door golfplaat gedomineerde woonwijken met hier en daar wat louche bars.

Markt

Serekunda is door de afwezigheid van monumenten vooral interessant omdat je er het echte, schijnbaar chaotische Afrikaanse stadsleven kunt meemaken. De hoofdverkeersader is Sayerr Jobe Avenue, die vanuit Banjul dwars door Serekunda richting Sukuta loopt, en is genoemd naar de stichter van de plaats. Even voor het punt waar Kairaba Avenue vanuit Bakau op de weg uitkomt, loopt de weg richting vliegveld en verder. De drukste handelsstraat is **Mosque Road** (of **Latrikunda New Road**). Vlak bij de moskee waar deze straat naar is vernoemd – de hoofdmoskee van de stad – bevinden zich het grootste depot voor bushtaxi's en de fascinerende **markt** van Serekunda. Een bezoek aan dit labyrint van smalle, deels overdekte straatjes is eigenlijk verplicht voor wie geïnteresseerd is in meer dan zon, zee en strand. Het is raadzaam voor een paar dalasi een gids te nemen of bijvoorbeeld eerst wat fruit te kopen en je met de plastic zak in de hand een doelgerichte tred aan te meten. Op die manier wek je de indruk een expat te zijn en word je minder lastiggevallend door verkopers. Dat gebeurt hier overigens al veel minder dan op Albert Market in Banjul. In de kleurrijke marktstraatjes tref je alle handelswaar die er maar in West-Afrika te krijgen is, van verse vis, maniok en vruchten van de baobab tot cassettebandjes (ze

De zuidoever van de Gambiarivier

De geografie en de landsgrenzen van The Gambia maken dat het land overzichtelijk in tweeën is te delen. De South Bank (de zuidoever) ligt ten zuiden van de Gambiarivier, de North Bank ten noorden van de waterweg. De South Bank is administratief ingedeeld in vijf districten: Greater Banjul, Western Division, Lower River Division, Central Division en Upper River Division. De laatste twee hebben ook een deel op de noordoever.

Highlights langs de South Bank zijn de bolongs tussen Bintang en Tendebe, de chimpanseeopvang op Baboon Island en het historische Janjanbureh. Verwacht geen grote driesterrenhotels, daarvoor moet je aan de kust zijn.

< De Gambiarivier bij Janjanbureh, diep in het binnenland.

Baboon Island

Na de **Sofanyama Bolong**, die de districtsgrens tussen de Lower River Division en de Central Division vormt, volgt een stuk weg met erlangs wat kleinere plaatsen. De streek staat bekend om de keramiek en de bamboe-meubelen die er gemaakt worden. Vooral in Jerreng is het een en ander te koop, zeker op dinsdag, als het marktdag is.

Tussen de dorpen in dit deel van het land liggen vooral pindavelden en stukken braakliggend of verwilderd land. Echt opwindend is het landschap niet. Een bocht in de weg is al een echte afwisseling, en zo af en toe zie je hier huzaarapen langs de weg rennen.

Voorbij Kudang, waar katoen wordt verbouwd, maakt de rivier weer een fikse bocht naar beneden. Hier liggen Baboon Island en wat kleinere eilandjes, die samen met een stuk land aan deze kant van de oever het **River Gambia National Park** vormen. Op het bijna 600 ha grote hoofdeiland en twee kleinere eilanden leven olijfbavianen, huzaarapen, fluweelapen en een wisselende populatie van tientallen chimpansees. De mensapen verblijven hier als onderdeel van hun herstellingsprogramma, want het zijn chimpansees die als huisdieren hebben geleefd en weer in het wild worden uitgezet. Hebben ze geleerd zich in de vrije natuur te redden, dan kunnen ze terug naar hun natuurlijke omgeving in Centraal-Afrika. Directeur van het project was jarenlang de illustere Stella Brewer, die het werk van oprichter en tevens haar vader Edward Brewer overnam. Als een West-Afrikaanse Jane Goodall was ze begaan met de chimpansees. Tot aan haar dood, op 56-jarige leeftijd in 2007, bleef ze de dieren helpen bij hun tocht terug naar de natuur. Bij Baboon Island leven naast apen ook kleine groepjes nijlpaarden in het wild. Ze zijn vooral in de regentijd makkelijker waar te nemen. Ook de nijl-krokodil ontbreekt niet. Zeldzamer zijn de West-Afrikaanse dwergkrokodil en de flessenneuskrokodil, en heel soms wordt er een zeekoe in de rivier waargenomen. In het Badi Mayo Camp bij het chimpanseeproject kan van donderdag tot zondag overnacht worden. Het heeft vier tweepersoons luxe safaritenten; van de gasten wordt gevraagd een handje mee te helpen bij het project. Het natuurgebied is verder niet open voor bezoekers, tenzij er een bijzondere reden voor is. Soms worden er bijvoorbeeld speciale trips voor biologen en andere natuurvorsers georganiseerd. Boottochten over de Gambiarivier komen uiteraard wel langs de eilanden. Met wat geluk zijn dan bavianen of chimpansees langs de oevers te zien. Dichtbij komen is af te raden, want vooral de chimps kunnen nog wel eens agressief reageren.

Brikamba

Een handvol kilometers na de grote bocht in de rivier bereikt de hoofdweg de plaats Brikamba (of Brikama Ba, niet te verwarren met Brikama in het westen). Hier staat een aardige moskee met koepeldak. Naar het zuiden

Op Baboon Island kunnen chimpansees weer wennen aan de vrijheid.

loopt een onverharde weg richting Kolda, de grote stad aan het begin van de Senegalese Casamance. Het is beter niet door dit ongecontroleerde gebied te rijden, want in de omgeving van Kolda zijn nog wel eens guerrillastrijders actief. Halverwege de jaren 90 zijn hier vier Franse toeristen verdwenen, van wie nooit meer wat is vernomen.

Brikamba is voor de westerse reiziger vooral van belang omdat je er frisdrank kunt kopen. Bij de rivier ter hoogte van de plaats is ooit met Taiwanese hulp een rijstbouwproject gestart. In het rode, rotsachtige landschap is verderop links een nog ouder rijstbouwproject te vinden, dat in de jaren 50 en 60 met hulp van de volksrepubliek China is opgezet. Een overwoerd gedenkteken tussen Yoroberri Kunda en Sankule Kunda herinnert eraan. Het gedenkteken is opgericht voor de leider van de eerste Chinese landbouwmissie naar Gambia. Tegenwoordig zijn de pompen die voor de aanvoer van rivierwater zorgden, helaas onbruikbaar.

JANJANBUREH

Georgetown, gesticht in 1823, was in de 19de eeuw de belangrijkste plaats in het binnenland. Strategisch gelegen op Janjanbureh Island (ook wel MacCarthy Island), midden in de rivier, was het een Britse handelspost. Het was zelfs de tweede permanente Britse nederzetting in het gebied van de

Dakar: hoofdstad van Senegal

Het westelijkste puntje van Afrika wordt gevormd door het schiereiland Cap Vert, dat zo'n 15 km de Atlantische Oceaan insteekt. Vanaf dit schiereiland dijt Senegals hoofdstad Dakar gestaag uit. Er wonen naar schatting bijna 3 miljoen mensen in de agglomeratie Dakar, en hun aantal groeit. De dynamische Afrikaanse metropool trekt namelijk uit geheel Senegal en ook uit landen uit de regio en nog verder weg talloze migranten, op zoek naar werk en meer welvaart. Die ligt in West-Afrika echter niet voor het opscheppen, zodat rond het centrale deel van Dakar tal van bidonvilles (sloppenwijken) liggen. In het centrale deel van de stad zelf tref je een bonte mengelmoes aan van grote gebouwen, chaotische markten, dure villa's, armoedige huisjes, brede boulevards met koloniale grandeur, groezelige achterafsteegjes, et cetera. De straten en pleinen worden bevolkt door kleine handelaars, welvarende politici en ambtenaren, bedelaars, Franse expatriates, prostituees, gauwdieven, opportunisten en andere gelukszoekers. Wil je het Afrikaanse stadsleven leren kennen, dan is een bezoek aan de hoofdstad van Senegal een must.

< Tapijtverkoop voor het hoofdstation van Dakar.

Senegal

Siné Saloum

Parc National du Saloum

Een deel van het gebied is nationaal park, het Parc National du Saloum, dat sinds 2011 op de UNESCO-lijst met werelderfgoederen prijkt vanwege de vissers- en schelpenverzamelerscultuur van de inwoners van het gebied. Aan wild komen er talloze vogelsoorten, otters, mangoesten, civetkatten, krokodillen, varanen, kameleons, wrattenzwijnen, enkele herten- en gazellesoorten, hyena's en jakhalzen en de zeldzame zeezoogdier voor. Ook zijn er enkele stranden waar zeeschildpadden hun eieren leggen. Een bezoek aan de Siné-Saloum-regio is zeker aan te raden, want het is een van de mooiste streken van Senegal en het is er bovendien heerlijk rustig. Rond de rivierdelta vindt overigens steeds meer verbouw van pinda's plaats, waardoor het een van de belangrijkste regio's voor dit landbouwproduct begint te worden. Voor toeristen zijn de plaatsen Toubacouta, Sokone, Foundiougne, Ndangane, Palmarin en Djifère (of Djiffer) van belang. Het zuidoostelijke deel van het gebied is vanuit Gambia goed te bereiken, het noordelijke deel kun je het beste bereiken vanuit Dakar en de Petite Côte. In het zuidelijke deel heeft Toubacouta twee prima overnachtingsgelegenheden voor wie vanuit Gambia een meerdaagse trip overweegt, en ook bij Sokone zijn twee goede

Reuzenreiger in Parc National du Saloum.

overnachtingsgelegenheden voor de toerist. In het noordwestelijke deel vind je diverse goede slaapplekken bij Palmarin en Djifère, bij Ndangane en bij Foundiougne.

DE ZUIDOOSTELIJKE SINÉ SALOUM

Missirah

Vanaf Barra, op de noordoever van de Gambiarivier tegenover Banjul, loopt een redelijk goede asfaltweg naar de Senegalese grens. Bij het grensplaatsje Karang moeten de gebruikelijke grensformaliteiten (waaronder het betalen van een bedrag van enkele 'administratieve' euro's) vervuld worden. Erna wordt de weg nog beter. In de streek direct na de grens vallen vooral de talrijke cashewnootplantages op. Na een kleine 10 km gaat links een onverharde weg naar Missirah, dat de grootste vissersplaats in de Siné Saloum is. Er is behoorlijk wat Japans geld in de lokale vis- en garnalenindustrie geïnvesteerd. Zo staat er een groot koelhuis en vaart er een fors aantal boten rond die met Japans geld zijn gefinancierd. De vangst wordt deels gedroogd – de gebruikelijke droogrekken ontbreken dan ook niet – en deels gekoeld, waarna export naar Japan en naar andere Afrikaanse landen plaatsvindt. Bij Missirah zijn drie kleine kampementen voor bezoekers aan het Parc National Du Saloum en de omgeving ervan. Vanuit de kampen worden vistochten en gewone tochten het mangrovegebied in verzorgd, voor beduidend minder

Petite Côte, het binnenland en het noorden van Senegal

De meer dan 100 km lange kuststrook tussen Dakar en de Siné-Saloum-delta wordt Petite Côte genoemd, ter onderscheid van de kust tussen Dakar en St-Louis – die heet Grande Côte. Langs de lange zandstranden van de Petite Côte ligt een reeks vissersdorpen, waarvan een deel door investeringen is uitgegroeid tot toeristenoord. Het zeewater is hier warm en kalm, want Cap Vert zorgt ervoor dat de Atlantische Oceaan het grootste deel van het jaar geen woeste branding op dit deel van de Senegalese kust kan loslaten.

Meer landinwaarts bevinden zich de grotere plaatsen Thiès en Diourbel. In het noorden ligt een aantal nationale parken waar wildlife gespot kan worden.

< Minaretten van de Grote Moskee van Touba.

Het strand bij het Réserve de la Somone.

Aan de andere kant van de N1 wijst een bord langs de weg naar **Accrobaobab**, een avontuurlijke attractie tussen de baobabs. Om er te komen, moet je een kilometer of drie over een onverharde route; let op de kleine bordjes. Op het omheinde terrein van Accrobaobab kun je klauteren langs de stammen van baobabs, je kunt er een parcours tussen de boomtoppen afleggen met hangbruggen, een glijkabel en zelfs een kleine pirogue die aan twee kabels hangt. Er staat ook een grote trampoline waar je gebruik van kunt maken terwijl je zelf met elastieken aan twee baobabs vastzit. Voor kleine kinderen is er een eigen klim- en klauterstellage en er is een restaurant aanwezig. Voor dit alles moet wel flink in de beurs getast worden.

Wil je liever tot rust komen tussen de baobabs, dan kun je een kilometer vóór Accrobaobab terecht bij het leuke kampement Baobab Soleil, met onder meer een fijn restaurant.

Voorbij Bandia is bij Nguékohk een zijweg naar de kustplaatsen Somone en Saly Portudal. **Somone** ligt bij de monding van het gelijknamige riviertje. De monding bestaat uit een lagune met mangrovekreken erbij en is tot natuurreservaat uitgeroepen, het **Réserve de la Somone**. Tegen betaling kun je excursies maken en de flamingo's en andere vogels bekijken. Er is in Somone zelf verder een handvol aardige hotels. Aan het noordelijke einde van Somone, bij de lagune en het breedste deel van het strand, bevindt zich het grootste en duurste hotel, het steenrood gekleurde Royal Horizon Baobab. Dit fraaie logement, met luxe kamers, groot zwembad en

goed restaurant, is eigendom van een Colombiaans bedrijf. Wat Colombiaanse investeerders in Senegal te zoeken hebben, laten we hier verder maar buiten beschouwing.

Aan de zuidkant gaat Somone geruisloos over in buurdorp Ngaparou, dat eveneens verschillende aardige hotels te bieden heeft.

Saly Portudal, zo'n 75 km vanaf Dakar, behoort tot de modernste en grootste toeristenclaves in West-Afrika. Een paar decennia geleden wees de Senegalese overheid de locatie aan als speciale investeringszone, waarna de president het toerismegebied in 1984 officieel kon openen. In de toeristenzone langs het strand (de *domaine touristique*) vind je een aantal veelsterrenhotels en nog wat andere luxe en minder luxe gelegenheden. Er zijn banken, restaurants, souvenirwinkels, een casino, een kunstnijverheidsmarktje, een golfbaan, sportcentra en meer van dit soort voorzieningen voor de strandvakantieganger die comfort op prijs stelt. Er worden ook allerlei vrijetijdsactiviteiten aangeboden, van vistrips op de oceaan tot crossen op een quad. Voor cultuur kun je terecht bij Musée Khelcom, een museum met Afrikaanse kunst langs de weg die vanaf de N1 naar de toeristenzone van Saly loopt.

Mbour-Palmarin

Voorbij de toeristenzone van Saly loopt de bebouwing door richting Mbour. Het eerste deel heet Niakhniakhal, en ook hier kan langs het strand overnacht worden in prettige onderkomens. De kustbebouwing hier gaat ongemerkt over in die van Mbour, waar ook weer accommodatie langs het strand te vinden is. Je kunt hier bijvoorbeeld terecht in het vriendelijke Mbaila Hotel. Als extraatje kun je regelmatig tegen de avond de beste worstelaars van Mbour zien oefenen op het strand net voorbij het hotel.

In het centrum van **Mbour** (of M'Bour, 175.000 inw., ruim 80 km van Dakar), een echte Serer-stad, ruikt het meestal naar vis. In het havenkwartier wordt namelijk voortdurend vis gedroogd en gerookt, want Mbour is het regionale visserijcentrum. Vanuit de haven kunnen toeristen vistrips op de oceaan boeken, maar reken op stevige onderhandelingen over de prijs. De stad heeft verder een aantal goedkopere restaurants en bars en notoir opdringerige souvenirverkopers. Ook niet mals zijn sommige van de vissers bij de haven, waarvan sommigen de neiging hebben ruzie te zoeken als je een foto maakt waar ze toevallig op staan. Het doel van het geschreeuw is uiteraard een financiële compensatie voor dit leed. Achter de vismarkt is trouwens een overdekte open ruimte waar vissers hun onderlinge conflicten zelf kunnen afhandelen met behulp van wijze mannen. Andere vissersgemeenschappen in Senegal hebben eveneens zo'n eigen vorm van rechtspraak, die buiten de gewone rechtsorde valt.